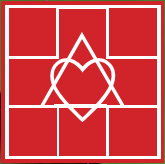

Jaargang 134 • September 2018 • nr 2904

de Oud-Katholiek

Tijdschrift voor de Oud-Katholieke Kerk van Nederland

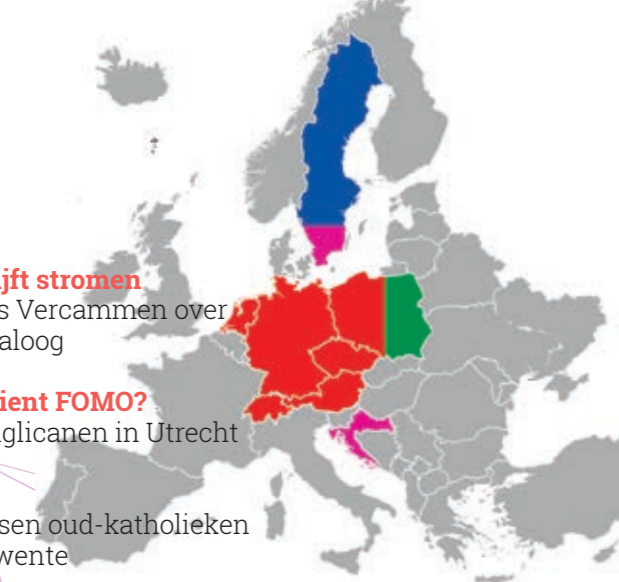
GEBONDEN VERBONDEN

Thema

- 4 Opdat het bloed blijft stromen**
Aartsbisschop Joris Vercammen over katholiek-zijn in dialoog
- 7 Do you have sufficient FOMO?**
Op bezoek bij de anglicanen in Utrecht
- 8 Lebuïnus verbindt**
Samenwerking tussen oud-katholieken en lutheranen in Twente
- 10 Samen vieren?**
Oud-katholieken en de oecumene op zondagochtend
- 12 Oud-katholieken en hun relaties op de kaart gezet**
- 15 Iconen, kinderen en brood om te delen**
Op bezoek bij de Orthodoxe Parochie in Deventer
- 18 Met wie spreek ik?**
Bisschop Dick Schoon over de band met de anglicanen

En verder

- 3 Column**
Luisteren
- 16 Serie: Er was eens**
Lambeth 1948
- 20 Serie: Goed bezig**
Culemborg
- 22 Service**
Berichten, agenda en colofon
- 24 De Achterkant**
Willem Barnard

Verbindingen

'Opdat zij allen een zijn', zei Jezus (Johannes 17). De kerk-geschiedenis kent meer breuklijnen dan geslaagde verzoenings-pogingen, maar toch waren er steeds gelovigen en kerken die zich sterk maakten voor samenwerking en verbindingen met andere christenen. De Oud-Katholieke Kerk dankt aan de binding met andere Europese katholieken eind negentiende eeuw haar naam en misschien zelfs voortbestaan. Sindsdien zocht zij actief contact met anderen: anglicanen, orthodoxen, rooms-katholieken en protestanten.

In dit nummer van De Oud-Katholiek hebben we de bestaande en gehoopte verbindingen met kerken die het dichtst bij ons staan, concreet op de kaart gezet. Het is, midden in dit nummer, een blik op de wereld vanuit oud-katholiek perspectief!

Enkele kerken krijgen in dit nummer van De Oud-Katholiek extra aandacht. U vindt het verslag van een kerkbezoek aan een orthodoxe parochie en u kunt lezen over de samenwerking tussen lutheranen en oud-katholieken in Twente. Ook leest u enkele bijdragen over de grootste wereldkerk waarmee de oud-katholieken sinds 1931 verbonden zijn: de anglicanen. Bisschop Dick Schoon geeft zijn visie op de samenwerking met hen, binnen en buiten Europa.

In dit alles blijft een vraag, waarom het eigenlijk belangrijk is zoveel tijd te steken in dialogen, die voor veel gelovigen een ver-van-hun-bedshow lijken. Aartsbisschop Joris Vercammen licht dit toe in een interview. Op parochieniveau zijn de ervaringen uiteenlopend. In Twente groeit de samenwerking met de lutheranen, maar Robert Frede ervaart dat de motivatie van gelovigen om samen te vieren vaak tegenvalt. Moeten onze idealen worden bijgesteld, of dienen we andere mogelijkheden te zien om samen te werken en elkaar te inspireren? In onze serie 'Goed Bezig' lezen we hoe hun tuin verbindingen weet te leggen, die verder reiken dan de christelijke kerkgrenzen. Dat is een ideaal om vast te houden.

De redactie

Luisteren

Bij aanvang van het feest komen ze stralend binnen. Hij heeft een arm om haar middel geslagen en geeft haar een snelle kus op de wang. Zij geniet. Vier maanden geleden zag ik hen ook, net nadat ze hadden besloten uit elkaar te gaan. Ze hadden het hun kinderen net verteld. Ik herinner me de tranen, de boosheid, de verslagenheid.

'Wauw,' zeg ik, 'vertel!' Een welkom verhaal tussen de vele relatie-drama's in mijn omgeving. 'Ja,' lacht ze, 'we zijn eens goed naar elkaar gaan luisteren, naar wat we hebben gemist en nodig hebben. Dan komt de boel in beweging. Anders blijf je zo tegenover elkaar staan.'

Waarom noem ik dit in dit themanummer over de oud-katholieke band met andere kerken naar aanleiding van het zeventigjarig bestaan van de Wereldraad van Kerken? Omdat ik lezend over deze geschiedenis zie dat de aandacht verschoof van het stellig verdedigen van je leerstellingen naar wat onderling bindt. De grote doorbraken kwamen keer op keer door te luisteren. In het verslag van de Conferentie van Europese Kerken in Servië van pastoor Bernd Wallet lees ik bijvoorbeeld over een luisteroefening, waarin je eerst moet luisteren en daarna moet verwoorden wat de ander beweegt. Dan ontdekken orthodoxe Servische jongeren en de minderheidsgroep rooms-katholieke Kroatische jongeren: 'Ze had mijn zusje kunnen zijn'.

Ik vind het bijna komisch dat in al die conferenties, die enorme organisatie van mensen van heinde en verre, met al hun gewaden en rituelen, zoiets eenvoudigs als luisteren het sleutelwoord blijkt om soms jarenlange impasses te doorbreken.

Gelijk krijgen is natuurlijk lekker. Opvallend is hoe vrienden bij een relatiebreuk vaak partij trekken voor wie hen het meest na staat. 'Hij was ook een botte kerel', of 'zij was altijd al eigenwijs'. We willen horen dat wij het goed hebben gedaan en daarmee ons ego sussen. Het ligt aan de ander. We denken vrede te ervaren door gelijk te krijgen, maar die cirkel krijg je niet rond. We zijn verschillend en ieder heeft vanuit zijn of haar oogpunt gelijk.

In wezen zijn we boos, gekwetst en moeten we zelf aan de slag. Innerlijke vrede komt niet via het gelijk maar via de kwetsbaarheid, door open te worden over je pijn. Eerst naar jezelf en als het lukt naar die ander. Soms is er te veel gebeurd en blijken de verschillen te cruciaal. Dan is het misschien beter ieder zijns weegs te gaan. Maar niet zonder eerst een poging gedaan te hebben om te luisteren naar de pijn, zo'n schijnbaar simpele stap.

Aartsbisschop Joris Vercammen over katholiek-zijn in dialoog

Opdat het bloed blijft stromen

Aartsbisschop Joris Vercammen is internationaal behoorlijk actief. Hij komt net terug uit Genève van een vergadering van het Centraal Comité van de Wereldraad van Kerken. Bij de Wereldraad zijn 350 kerken aangesloten, goed voor een half miljard christenen. Waar houdt de aartsbisschop zich zoal mee bezig? Wat heeft de wereld daar aan? En de gemiddelde parochiaan?

U bent lid van het Centraal Comité van de Wereldraad van Kerken. Wat doet de Raad precies?
De Raad probeert politieke debatten te beïnvloeden vanuit christelijk perspectief, bijvoorbeeld het debat over het vluchtelingenvraagstuk en de manier waarop Europa daarmee omgaat. Ook spreekt de Raad de eigen leden aan op kwesties die spelen. Tijdens algemene vergaderingen worden voorstellen voorbereid en goedgekeurd. Zo hebben wij vorige week een stuk aangenomen waarin wij de zogenaamde War on Drugs van de Filipijnse president Duterte – wat meer een dekmantel voor grootschalige zuivering is – scherp veroordelen. Dergelijke stukken worden gebruikt om druk uit te oefenen en lobbywerk te verrichten, bij landen zelf, maar ook bij de Verenigde Naties en de Europese Unie.

U bent ook voorzitter van de bisschoppenconferentie van de Unie van Utrecht. Wat doet u daar?
Hier zet ik mij in voor gemeenschap met de andere kerken van de Unie van Utrecht, waarin verschillende zelfstandige katholieke kerken uit Europa zich met elkaar hebben verbonden. Wij houden bijvoorbeeld internationale dialogen met kerken waarmee we op termijn gemeenschap willen. Dit is nogal taai werk, omdat het soms jaren duurt voordat de vruchten ervan zichtbaar zijn. Met de anglicanen hebben we bijvoorbeeld al gemeenschap sinds 1931, met de Zweedse Kerk

sinds kort, maar met de orthodoxe kerken nog niet.

Zijn deze internationale contacten ook relevant voor de gemiddelde oud-katholieke parochiaan?
Christen-zijn is behoren tot een wereldomvattende beweging. Dat is heel bevrijdend. We horen niet alleen bij de mensen van onze eigen groep, maar zijn ingebed in de universele kerk. Als we een klein groepje op onszelf blijven, raakt daar op den duur het bloed uit. Dit gaat weer stromen door naar buiten te treden en verbindingen aan te gaan met andere kerken, nationaal en internationaal. Verder worden wij als oud-katholieken internationaal erg gewaardeerd om onze wijze van katholiek-zijn: met een open geest. Wij willen ons verhouden tot onze cultuur en samenleving, en tot de wereldchristenheid, waarbij we confessionele grenzen doorbreken. Tegelijkertijd zijn wij een lokale kerk en maken we ons hard voor zaken die in onze samenleving spelen. Katholiek-zijn met open geest is iets wat wij toevoegen aan het geheel van christelijke kerken. Voor de toekomst van de eenheid van de christenen is dat een heel belangrijke bijdrage.

Wat leren wij over onze eigen identiteit in het oecumenische gesprek?
Wat wij kunnen leren is dat wij niet op onszelf staan. Dit betekent dat wij als kerk gesteund, maar ook bevraagd kunnen worden en dat wij ook an-

deren kritisch kunnen bevragen. Verder komen we er door bijvoorbeeld theologische dialogesprekken achter dat wij helemaal niet zoveel verschillen van anderen, zoals we onlangs ontdekten in het contact met de Zweedse Kerk. Door het voeren van een dialoog ontdekten wij dat we in wezen hetzelfde geloven en nastreven. Ook al zijn zij luthers en wij oud-katholiek. Daarop zijn wij met hen een gemeenschap aangegaan. De Wereldraad heeft ons hiermee gefeliciteerd, want bij het aangaan van zo'n gemeenschap gebeurt er iets wat voor het geheel van kerken belangrijk is.

Heeft het wel effect op gelovigen en parochies wat dialoogcommissies bespreken?

Ja en nee. De dialoogdocumenten zijn theologische stukken die vaak droog zijn om te lezen. Je kunt er wel een spiritualiteit uit halen en dan komen ze dichtbij. Wat mooi is aan de oud-katholieke theologie is dat ze confessionele grenzen

doorbreekt. Dit geeft lucht, ook voor een parochie en een bisdom. Dit betekent overigens niet dat wij zomaar iets besluiten – we denken zeer goed na voor wij met een kerk een gemeenschap aangaan. Wanneer wij samen het brood breken, kunnen we allemaal – pastoors en parochianen – *proeven* dat het oud-katholieke ertoe doet, ruimte geeft, verbinding, ook met internationale kerken. Zoals we in januari dit jaar meemaakten bij de gezamenlijke viering met de Zweedse Kerk.

Er hebben ook dialooggesprekken plaatsgevonden met de orthodoxe kerken. Bespreekt u met hen ook lastige thema's, zoals de vrouw in het ambt en de positie van LHBT's?

Wat betreft het thema van vrouwen in het ambt, jazerker: al twintig jaar geleden waren er gezamenlijke seminars hierover. Daar is over te spreken, men respecteert ons standpunt, maar deelt het niet. Het thema seksuele diversiteit ligt

moeilijker. De orthodoxie worstelt met zichzelf. Door het Orthodox Concilie van 2016 is er een document opgesteld over de vraag: Hoe verhoudt de orthodoxie zich tot de moderne wereld? Ik merk dat zij onderling erg verdeeld zijn: sommige kerken zijn open op dit gebied, terwijl andere juist zeer gesloten zijn. Wat bijzonder is, is dat de Oriëntaals-Armeense kerk een beroep op ons heeft gedaan via de Unie van Utrecht om samen een werkgroep op te richten over homoseksualiteit, vrouwen in het ambt en andere ethische kwesties. Peter-Ben Smit heeft daar namens ons zitting in. We gaan overigens niet voor minder dan oprechte solidariteit met seksuele minderheden.

Bespreekt u ook andere hete hangijzers, zoals de wel erg nauwe verhouding van kerk en staat bij sommige orthodoxe kerken?

De zwakke plek van de orthodoxe, maar ook van

Soms duurt het jaren voordat de vruchten zichtbaar zijn

de oud-katholieke kerkvisie, is dat zij en wij opkomen voor de lokale kerk. Dat is sterk ingebed in onze eigen context. Ik zeg wel eens dat wij Nederlands Katholiek zijn. Dat heeft iets krachtigs, maar het maakt je ook in zekere zin kwetsbaar, wanneer dit betekent dat je legitimeert aan wat een overheid doet. Dan verlies je als kerk je kritische afstand ten opzichte van de staat. Vandaar dat de internationale verbinding met andere kerken zo belangrijk is, want daar worden kritische vragen aan je gesteld. En inderdaad, deze worden ook door ons gesteld.

Het feit dat wij behoren tot een wereldomvattend verband voorkomt dat we opgesloten raken in onze eigen standpunten. Organisaties als de Wereldraad bieden een uniek platform voor ontmoeting en kritiek. Zo is in de jaren negentig door de Wereldraad het Global Christian Forum opgezet speciaal als brug naar evangelicalen en pinsterkerken, die niet deel wilden nemen aan de Wereldraad, omdat zij geen verbinding wensten met andere kerken. Nu is deze houding ten opzichte van de oecumene langzaam aan het veranderen, mede door bijeenkomsten van het Global Christi-

an Forum. Zo stond er afgelopen mei een evangelicale kerkleider op tijdens het forum in Bogotá en zei: 'Ik bid dat de kerken bevrijd zullen worden uit hun culturele gevangenis. Ik schaam mij diep dat zoveel evangelicalen in Amerika president Trump steunen.' Dit werd ontvangen met applaus. Erg bijzonder dat deze kerkleider dit durfde te zeggen en zich gesteund wist door de andere aanwezige kerken.

Op conferenties als deze worden relaties aangegaan. Daaruit ontstaat solidariteit en van daaruit kunnen grote vraagstukken worden aangekaart. Kerken bouwen bruggen daar waar die politiek niet mogelijk lijken. Moéten wij daarbij zijn als oud-katholieken? Neen. Krijgen wij daar veel voor terug? Jazeker.

Wat is hierin uw rol als aartsbisschop?

De bisschop staat op het scharnier van de lokale kerk en andere kerken. De roeping van een bisschop is niet confessioneel, maar oecumenisch. Een bisschop die niet oecumenisch gezind is, daar mankéert wat aan. Die stelt zich op als filiaalhouder van zijn eigen winkeltje door de verschillen met andere kerken te benadrukken op basis van de leer, dus confessioneel. Een bisschop moet echter juist de verbinding zoeken met andere kerken en hiermee de universaliteit van het christen-zijn benadrukken. Daarom zet ik mij zowel in Utrecht als internationaal in voor oecumene, want dat is het hart van het christendom.

Welke kritiek krijgt u wel eens te horen over onze kerk?

Dat we te liberaal zouden zijn. Dat vind ik echt een te gemakkelijke kritiek. Mijn antwoord is: wij zijn niet liberaal, maar proberen de uitdagingen die we tegenkomen in onze samenleving en cultuur serieus te nemen. Zo vraag ik respect voor onze beslissing om vrouwen tot het ambt toe te laten. We zijn niet zomaar 'met de tijd meegegaan', maar hebben een echte gewetensbeslissing genomen, ondanks dat dit de kloof met bijvoorbeeld Rome zou vergroten.

Katholiek zijn met open geest

Wat is het verschil tussen een gewetensbeslissing en met de tijd meegaan als kerk?

'Met de tijd meegaan' betekent voor mij: los en oppervlakkig zijn, de waan van de dag volgen. Een gewetensbeslissing: dit vinden wij op onze weg, hoe gaan we daar in geloof mee om? Als we denken aan de tekst uit de Galatenbrief: "Er zijn geen Joden of Grieken meer, slaven of vrijen, mannen of vrouwen", dan stellen wij dat wij nu, in onze context, het apostolische ambt moeten openstellen voor vrouwen. Wij hebben indertijd wel degelijk rekening gehouden met het effect van zo'n beslissing bij andere kerken. Gesteld dat iedereen gezegd zou hebben: "Dat is verkeerd", zoals bijvoorbeeld werd gezegd tegen de pro-apartheid kerk in Zuid-Afrika in de jaren negentig, dan hadden wij ons ernstig moeten gaan beraden. Dat is de kracht van internationale kerkgemeenschap. Dit is echter uitgebleven.

Hoe vindt u het om dit internationale werk te doen?

Ongeveer dertig procent van mijn tijd ben ik bezig met internationale zaken en zeventig procent met Nederland en Utrecht. Het klinkt misschien vreemd, maar wanneer ik in het buitenland ben, voel ik mij alsof ik namens jullie, de parochianen, optreed. Ik voel mijn kerk achter mij staan. Vanzelfsprekend ben ik het liefst in de parochies: Samen eucharistie vieren, samen nadenken over hoe we onze spiritualiteit vormgeven. Maar zowel in onze kerk als in oecumenisch verband geldt: Wij hebben elkaar niet gekozen, maar zijn geroepen tot elkaar. We zijn samen gericht op een uitnodiging, die ons allen toekomt.

T

Op bezoek bij de anglicanen in Utrecht

Do you have sufficient FOMO?

Esther Suurmond,
parochiaan in Utrecht

Do you have sufficient FOMO? Met deze vraag verwelkomt de website van de Anglicaanse Holy Trinity Church in Utrecht me. Voor wie niet weet waar deze afkorting voor staat: Fear Of Missing Out. Veel jongeren zitten continu op sociale media, uit angst om iets leuks of belangrijks te missen en brengen zo hun leven door. Chaplain David Phillips schrijft dat dit voorkomt uit een verlangen dat juist is: ten diepste willen we allemaal verbonden zijn met elkaar en met God, al weten we dit vaak zelf niet. Door ons werkelijk te verbinden met anderen en met God zullen we dit verlangen kunnen stillen. Met een knipoog spreekt hij de hoop uit dat wij allen voldoende FOMO zullen behouden, opdat we blijven zoeken naar God. Na deze digitale voorbereiding ga ik op pad. Hoog tijd om een kijkje te nemen bij deze zusterkerk.

Het kerkje is klein, knus en heeft een houten dak. Er is een divers publiek: mensen in sari's, Chinezen, Afrikanen en Nederlanders. Kinderen lopen rond, er worden hymnes gezongen in prachtig Engels en het is een zoete inval van kerkgangers tot halverwege de dienst. Dit maakt het levendig, maar zorgt ook dat ik niet alles kan volgen, temeer doordat de microfoons niet aan staan. In veel opzichten lijkt de liturgie op die van de oud-katholieken. Een verschil is dat de dienst in het Engels is en dat ik niemand een kruis zie slaan of buigen. De preek is kort – daar houd ik van – en er zit vaart in de dienst: voor ik het goed en wel doorheb lopen we naar de ruimte waar koffie wordt gedronken.

Daar word ik hartelijk welkom geheten door ver-

schillende kerkgangers: ze zijn het wel gewend om nieuwe mensen te begroeten, aangezien de gemeente veel expats kent. De kerk is de laatste jaren hard gegroeid door de toestroom vanuit de Katholiek Apostolische Gemeente. Die kwam zonder voorganger te zitten, waardoor de leden zich onder andere bij hen aansloten. De kerk barstte uit zijn voegen en daarop is een tweede kerk geopend in Amersfoort, die een stuk conservatiever is dan de kerk in Utrecht. Zo is een vrouw in het ambt daar *nicht im Frage*, terwijl hierover in Utrecht weer makkelijker wordt gedacht.

Heb ik vandaag een representatieve zondagsdienst meegemaakt? Ja, al ontbreekt hun actieve studentengroep: die is momenteel op retraite in het Belgische Chevetogne. De monniken daar

leven vanuit de oecumenische roeping dat het gebed alle mensen verenigt, dus ook de oosterse en de westerse kerk. Chevetogne is tevens voor diverse oud-katholieken een geliefd klooster – onder wie ondergetekende.

Als mijn koffie bijna op is, stuit ik op iemand die tien jaar geleden bij de Oud-Katholieke Kerk zat, maar vanwege een bepaalde ons-kent-ons sfeer indertijd wat moeite had om als nieuwkomer te integreren. Die sfeer is inmiddels veranderd, zo heeft ze begrepen. Haar trekt in de Anglicaanse Kerk het internationale karakter van de gemeenschap: dit geeft een soort 'werelds' gevoel van verbinding. Dat laatste kan ik beamen. Mijn FOMO neemt terstond af. Hoezo mis ik iets, als ik al deel uitmaak van een internationale gemeenschap?

Lebuïnus verbindt

Samenwerking tussen oud-katholieken en lutheranen in Twente

In Hengelo weten oud-katholieken en lutheranen elkaar steeds beter te vinden. Men organiseert met regelmaat gezamenlijke vieringen in de kapel van de statie, die gewijd is aan de heilige Lebuïnus. Hoe is dit ontstaan en waar toe is het zo wezenlijk elkaar te vinden als verschillende geloofsgemeenschappen? Volgens de rector van de statie heeft het alles te maken met Lebuïnus, die 1250 jaar geleden zijn eerste kapel stichtte in Overijssel.

Lebuïnus is een van de benedictijner monniken die vanuit Engeland de zee overstaken om in de Lage Landen het evangelie te gaan verkondigen. Rond het midden van de achtste eeuw kreeg hij van de bisschop van Utrecht de opdracht om in het gebied over de IJssel aan de Saksen het Woord te verkondigen. Lebuïnus stierf rond 780. Zijn gebeente wordt in de rooms-katholieke] Lebuïnus (Broerenkerk) in Deventer bewaard. Relieken van Lebuïnus bevinden zich ook in de voet van de altaartafel in de Lebuïnuskapel. Zij tonen dat we het geloof ontvangen hebben van verkondigers en getuigen die voor ons leefden. Zij staan symbool voor de verbinding van de concrete geloofsgemeenschap ter plaatse met de kerk van eeuwen in haar vele verschijningsvormen.

Zichtbaar teken van eenheid

Het is een niet onbelangrijk gegeven dat we het geloof hebben ontvangen. Wij zijn geen eigenaren. Het is gave om te delen, zoals we de gaven die we aan de Tafel ontvangen, delen met elkaar, tot heil van de wereld. Wat we als plaatselijke gemeenschap in de Eucharistie doen verwijst naar de uiteindelijke en bedoelde, eschatologische, gemeenschap van alle mensen. Ook de gemeenschap van kerken verwijst daarnaar. We zijn elkaar gegeven om zichtbaar teken te zijn van onze eenheid in Christus. We doen dat in

een verdeelde wereld, waarbinnen ook de kerken getekend worden door verdeeldheid. In de mate waarin de Kerk erin slaagt de eenheid te bevorderen, wint zij aan geloofwaardigheid. In de reflectietekst 'De katholiciteit van de kerk'¹ staat onder 'Katholiciteit en communio': "Katholiciteit in de oorspronkelijke (...) zin verwijst naar het samenbrengen van alle gaven die in alle (lokale) kerken te vinden zijn tot een werkzaam teken van heil voor de schepping en de mensheid. Het is de 'communio in de kerk' die haar tot een voorteken maakt van het Rijk God". Het is van belang deze en soortgelijke overwegingen in gedachten te houden wanneer we spreken over samenwerking met andere kerken, c.q. kerkgenootschappen.

Mogelijkheden om samen op te trekken

Sinds 2009 beschikt de statie over een eigen kapel. Dit biedt ons de mogelijkheid om de OKKN in Twente en Ommelanden een eigen gezicht te geven en verbindingen te zoeken met anderen binnen het kerkelijke veld. Sinds oktober 2013 maakt ook de Evangelisch-Lutherse Gemeente (ELG) gebruik van de Lebuïnuskapel. Hiervan zegt ds Louisa Vos van de ELG in een gezamenlijk uitgave van De Lebuïnus (april 2017), bij het zoeken naar een plek voor de ELG in Hengelo: "Nadrukkelijk zijn we in contact geraakt met de

Oud-Katholieke Statie, waarbij een wederkerig gesprek de inzet is". Dat gesprek was er al vanaf 2013 en gaat nog voort. Maar intussen hebben we ook al veel samen ondernomen. We spraken over mogelijkheden van wederzijdse verrijking en samen optrekken in Hengelo en omgeving. Enerzijds is er tussen de ELG en de OKK een bijna vanzelfsprekend elkaar verstaan en aanvoelen. Anderzijds is de ELG ook lid van de PKN. Er zijn dus mogelijkheden en grenzen op dit gebied. In eerste instantie zijn we uitgegaan van de mogelijkheden. We zijn gestart met gespreks- en bezinningsavonden voor leden van beide geloofsgemeenschappen. Hierover schreven we in De Lebuïnus: "Het klikt goed tussen de oud-katholieken en de lutheranen. De gezamenlijke activiteiten met maaltijd, inhoudelijk gesprek en complete hebben daar positief aan bijgedragen". Op 1 juli vorig jaar kwamen we voor een bezinningsdag bijeen op landgoed Herinckhave, waar we gastvrij werden ontvangen en een heerlijke dag hadden, afgesloten met een vesper in de kapel van het landgoed. Er zijn niet zoveel concrete dingen uitgekomen, maar het was ontegenzeggelijk goed om op die manier nader kennis met elkaar te maken en meer begrip te krijgen voor overeenkomsten en verschillen, waarbij de verschillen met name liggen op het terrein van sacramentaliteit, ritueel en ambt.

'Samen vieren laat zien hoe de kerk bedoeld is'

In 2017 hebben we voor het eerst samen Aswoensdag, Palmzondag, Witte Donderdag, Goede Vrijdag, Paaswake en Pasen, alsmede Pinksteren gevierd. Met de kennis van 2017 hebben we dat in 2018 herhaald. Bezig zijn met de voorbereiding van deze liturgie levert goede gespreksstof op, waarin theologische en liturgische verschillen ruim aan de orde komen. Het is een zoeken naar wat helder en goed is voor beide geloofsgroepen. Dit zoeken kan alleen in openheid en respect gebeuren. Samen vieren laat zien hoe de kerk bedoeld is en dat geeft inspiratie.

Verder kijken dan Twentse samenwerking Hetgeen we tot nu toe hebben bereikt in de samenwerking smaakt naar meer. Voor mij zijn daar wel een paar voorwaarden aan verbonden. Ik zou bijvoorbeeld graag zien dat de ELG Twente zich zou uitspreken voor een, op termijn, exclusief

engagement aan de Lebuïnus. Dat geeft duidelijkheid voor vervolgstappen. Ook zou ik de samenwerkingsinitiatieven in een bredere setting willen bekijken dan alleen Hengelo. Ten derde zou ik de mogelijkheden willen exploreren die een receptie van het communiodocument tussen de Unie van Utrecht en de Zweedse Lutherse Kerk biedt aan de OKKN en de ELG, dus specifiek voor de Nederlandse situatie. Daartoe willen ds Louisa en ik zowel onze bisschop van Utrecht als Andreas Wöhle, de president van Lutherse Synode in Nederland, in het najaar uitnodigen om op een breder forum dan alleen de Hengelose ELG en OKK in gesprek te gaan over de mogelijkheden van meer toenadering. Het lijkt me zinvol om een theologisch kader te scheppen voor nadere samenwerking. De traagheid van dergelijke processen mag echter niet verhinderen dat we gelovig en met Lutherse vrolijkheid doen wat we kunnen in de Geest van Christus.

1. 'De katholiciteit van de kerk' van het Oecumenisch Forum voor katholiciteit is een reflectie op het document 'The Church' van de Wereldraad van Kerken en is te verkrijgen op het Bureau van de Oud-Katholieke Kerk.

Samen vieren?

Oud-katholieken en de oecumene op zondagochtend

Oud-katholieken zijn trots op hun oecumenische gezindheid. Wie je er ook naar vraagt in de parochie, nagenoeg iedereen zal zeggen dat openheid naar andere kerken en oecumene één van de belangrijkste kenmerken van ons kerk-zijn is. Vaak wordt dat ook als onderscheidend kenmerk gebruikt. “Bij ons is iedereen welkom bij de eucharistie” – de ander mag dan invullen waar dat niet geval is. Maar wat betekent dat eigenlijk in de praktijk? En moeten we er eigenlijk iets mee doen?

Het is een feit dat oud-katholieke theologen mede aan de basis van veel theologische dialogen hebben gestaan. Oud-katholieken behoorden tot de oprichters van de Wereldraad van Kerken in 1948 en de Nederlandse Raad van Kerken in 1968. Ook plaatselijk behoorden ze vaak tot de trekkers van de oecumene. Veel tijd werd daaraan gespendeerd en er werden ook altijd zeer veel middelen in geïnvesteerd. Dat was vijftig jaar geleden zeer vernieuwend. Op sommige plaatsen is het dat nog steeds; elders is het gebruikelijk geworden om samen te vieren. Maar – er zit naar mijn mening ook een behoorlijk “maar” aan vast. Wat willen we daar nu nog mee uitdrukken en bereiken?

Oecumenische kerkdiensten die ik in de loop der jaren heb meegemaakt, waren zeer verschillend van aard. Je hebt het type “kerkelijk Volendam” (een uitdrukking van een oud-docent tijdens mijn opleiding): verschillende kerkelijke gemeentes zitten bij elkaar in één van de grotere kerken van de plaats en iedereen doet in zijn eigen liturgische gewaden zijn eigen ding. De protestanten preken en de meer katholiek gestemden doen “iets met liturgie en symbolen”. Van tevoren is uitgebreid over een thema vergaderd en alle deelnemende voorgangers of gemeentes moeten iets te doen hebben. De viering duurt daarom meestal ook anderhalf uur en is naar het gevoel van de aanwe-

zige oud-katholieken wat rommelig. Eucharistie of avondmaal wordt rekening houdend met de rooms-katholieken niet gevierd. De samen gedeelde druiven of het doorgegeven licht voelen toch wat karig.

Een ander type is het model “te gast zijn” bij één kerk. Alle andere kerken houden de deur gesloten en er wordt de liturgie gevierd van de kerk waarin de gezamenlijke dienst wordt gehouden. Het idee is dat we elkaar zo beter leren kennen. Een mooie gedachte natuurlijk, maar zijn er nog veel mensen die nog nooit aan de dienst van een andere kerk hebben deelgenomen? En wat leren we dan eigenlijk van elkaar? Dat het thuis toch het best toeven is – heel vaak tenminste. Er bestaan naar mijn ervaring ook nog en paar mengvormen, maar in wezen is dit wat je in den lande tegenkomt.

Deze zondag zijn wij vrij

Al deze oecumenische vieringen hebben één ding gemeenschappelijk: de overgrote meerderheid van de parochianen heeft een zondag vrij. En dat is niet alleen bij de oud-katholieken zo. De optelsom van het gemiddelde aantal kerkgangers van deelnemende kerken op zondagen zonder gemeenschappelijke viering is altijd veel hoger dan het aantal aanwezigen in een gemeenschappelijke oecumenische viering. Soms tref je als pastoor in je eigen viering zelfs mensen uit naburige

parochies, die hun aanwezigheid blijmoedig met de oecumenische viering bij hen thuis verklaren. Instemmend knikken de eigen parochianen in de kerk, die blij zijn met de gast. Waarom houden we toch zo van het “samenwerken in de oecumene” en zitten we dan toch het liefst in de eigen kerkdienst? Is de in veel plaatsen twee keer per jaar gehouden oecumenische viering gewoon de verkeerde weg? Andere activiteiten lopen vaak wel goed, zeker als het

in de sfeer van duidelijk diaconale initiatieven is. Rondom de vluchtelingen wordt in Haarlem over alle kerkgrenzen heen intensief samengewerkt en is er veel bereikt. Maar op zondag wil iedereen dan toch liever weer in zijn of haar eigen sfeer op adem komen. En is dat erg? Het kan toch niet zo zijn dat we ons respect voor en onze interesse in andere kerken alleen maar kunnen tonen door aan hun kerkdiensten deel te nemen, lijkt mij. Toch ga ik

daar ook in Haarlem waarschijnlijk nog even mee door. Als voorgangers moeten we alleen bovenstaande vragen vaker stellen, aan onszelf en aan elkaar, maar vooral ook in het gesprek met onze parochianen of gemeenteleden. En dan moeten we hen ook duidelijk op hun gebrek aan actieve deelname durven aan te spreken. Want waarom zouden de voorgangers iets moeten doen waar de kerkgangers kennelijk geen zin in hebben of geen behoefte aan voelen?

Oud-katholieken en hun relaties op de kaart gezet

Marco Derks

De Oud-Katholieke Kerk van Nederland heeft overal relaties met kerken of kerkgemeenschappen die zij als katholiek herkent. Hierbij zetten we ze op een rij. En op een kaart.

- oud-katholieke kerken verenigd in de Unie van Utrecht
- onafhankelijke oud-katholieke kerken onder de jurisdictie van de Internationale Bisschoppenconferentie van de Unie van Utrecht
- kerken waarmee de oud-katholieke kerken van de Unie van Utrecht in volledige gemeenschap zijn
- kerken waarmee de oud-katholieke kerken van de Unie van Utrecht een dialoog voeren of gevoerd hebben

Voor kerken of kerkgemeenschappen die over grote delen van de wereld verspreid zijn, zijn geen landen maar steden gekleurd: voor de Rooms-Katholieke Kerk de plaats waar de Paus zetelt (Rome), voor de oosters-orthodoxe kerken de plaats waar de oecumenisch patriarch zetelt (Constantinopel) en voor de Anglicaanse Gemeenschap de zetelplaatsen van de aartsbisschop van Canterbury, de *presiding bishop* van de Episcopale Kerk van de Verenigde Staten (Washington, D.C.) en de bisschop van de *Diocese of Europe* (Gibraltar).

7
Kroatië
Hrvatska starokatolička crkva

8
Prisches
Mission Vieille Catholique Francophone

9
Zweden
Svenska kyrkan

9a
Zweden
Gammalkatolska kyrkan i Sverige

1
Nederland
Oud-Katholieke Kerk van Nederland

2
Duitsland
Katholisches Bistum der Alt-Katholiken in Deutschland.

3
Zwitserland
Christkatholische Kirche der Schweiz

4
Oostenrijk
Altkatholische Kirche Österreichs

5
Tsjechië
Starokatolička církev v České republice

6
Polen
Kościół Polskokatolicki w Rzeczypospolitej Polskiej

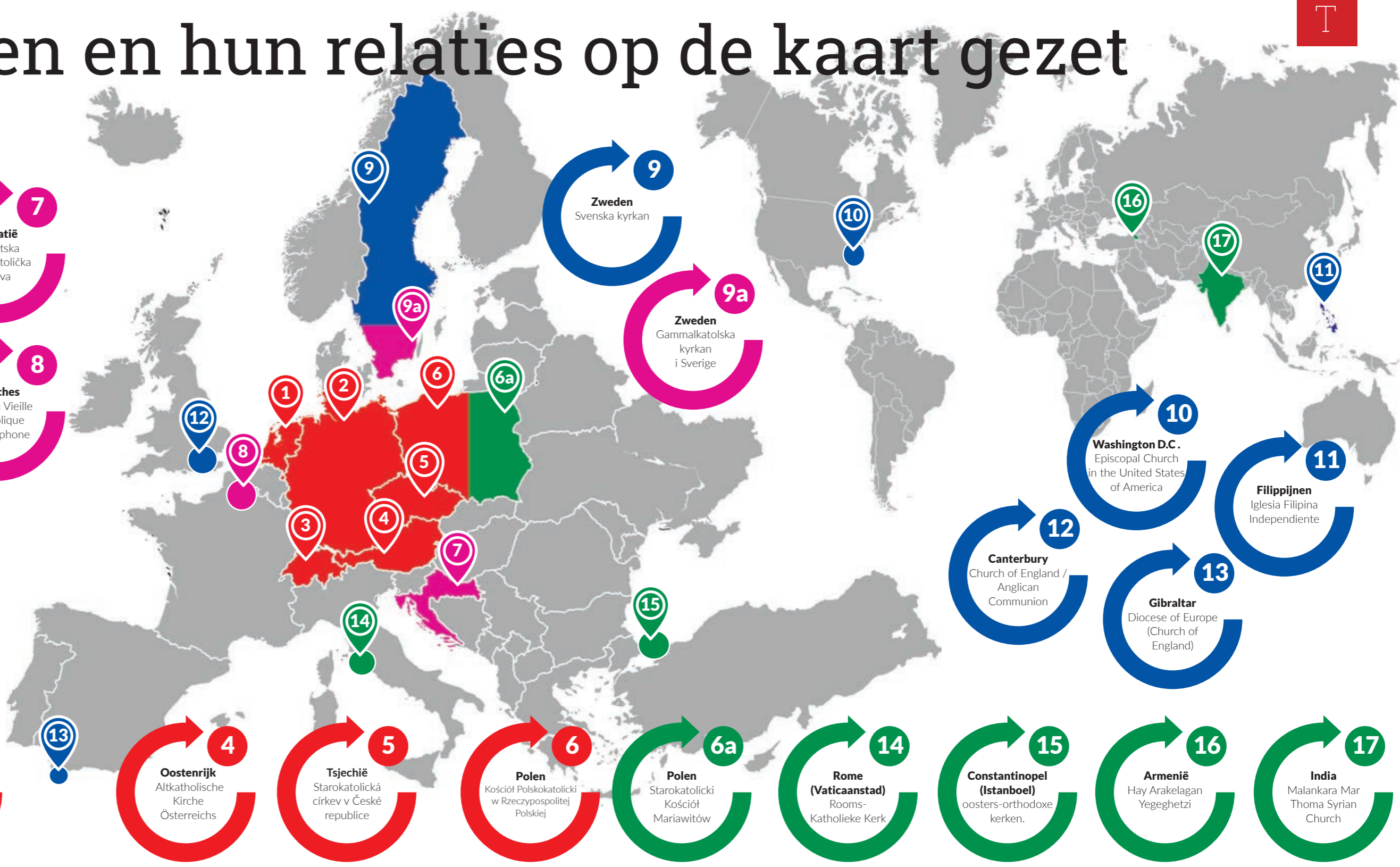
6a
Polen
Starokatolicki Kościół Mariawitów

14
Rome (Vaticaanstad)
Rooms-Katholieke Kerk

15
Constantinopel (Istanboel)
oosters-orthodoxe kerken.

16
Armenië
Hay Arakelagan Yegeghetzi

17
India
Malankara Mar Thoma Syrian Church

12

1

2

3

4

5

6

6a

9a

9

10

11

13

15

16

17

10

12

13

10

11

13

11

11

11

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

13

12
Canterbury
Church of England / Anglican Communion

13
Gibraltar
Diocese of Europe (Church of England)

10
Washington D.C.
Episcopal Church in the United States of America

11
Filippijnen
Iglesia Filipina Independiente

7
Kroatië
Hrvatska starokatolička crkva

8
Prisches
Mission Vieille Catholique Francophone

9
Zweden
Svenska kyrkan

9a
Zweden
Gammalkatolska kyrkan i Sverige

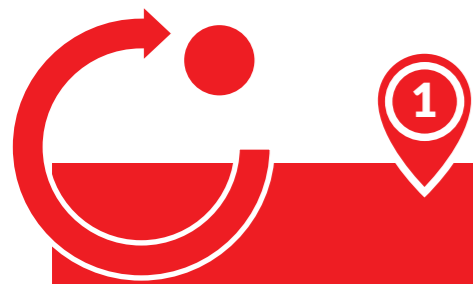
10

16

17

11

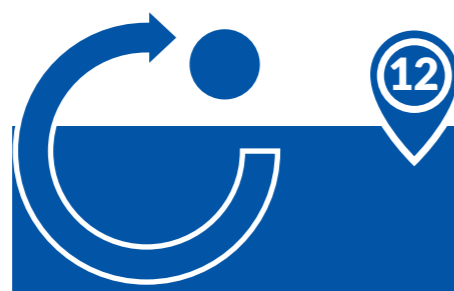
De Unie van Utrecht

Uit de protestbeweging die opkwam na het Eerste Vaticaans Concilie (1869-1870), ontstonden oud-katholieke kerken in Duitsland (1873), Zwitserland (1875/1876) en Oostenrijk-Tsjechoslowakije (1877/1879). Zij zochten contact met de Kerk van Utrecht, die sinds 1724 buiten de gemeenschap met Rome was komen te staan. In 1889 richtten deze kerken de Unie van Utrecht op. Ook de Pools-Katholieke Kerk is lid van de Unie.

Onder de vleugels van

In Kroatië, Frankrijk en Zweden bevinden zich kleine oud-katholieke gemeenschappen, die geen zelfstandige kerk zijn. Zij vallen onder de jurisdictie van de Internationale Bisschoppenconferentie (IBC).

Kerkelijke gemeenschap

!Het *Bonn Agreement* van 1931 stelde volledige gemeenschap tussen de kerken van de Unie van Utrecht en de *Church of England* vast. De rest van de Anglicaanse Gemeenschap volgde daarna. Er zijn anglicaanse kerken over de hele wereld. Met name met de Kerk van Engeland en de Episcopale Kerk in de V.S. heeft onze kerk sterke banden. Zie verder: het interview met bisschop Dick Schoon en 'Er was eens'. In 1965 volgde kerkelijke gemeenschap met de Onafhankelijke Filippijnse Kerk, de Protestantse Episcopale Kerk van Spanje en de Lusitanische Kerk van Portugal. De laatste twee maken inmiddels deel uit van de Anglicaanse Gemeenschap. Begin 2018 werd kerkelijke gemeenschap met de Kerk van Zweden vastgesteld.

In dialoog

Met kerken waarin de oud-katholieken denken zichzelf te herkennen, worden dialooggesprekken gevoerd. Vertegenwoordigers proberen daarin overeenkomsten te zoeken en verschillen te begrijpen of te overwinnen. Zo verkennen zij de mogelijkheden voor het sluiten van kerkelijke gemeenschap. Op nationaal en internationaal niveau worden gesprekken gevoerd met de Rooms-Katholieke Kerk. Van 2004 tot 2016 voerden vertegenwoordigers van de oud-katholieke kerken

en de 'Kerk van Rome' gesprekken over hun gemeenschappelijke uitgangspunten in theologie en kerkvisie, en controversiële thema's als de Mariadogma's, de pausdogma's, de wijding van vrouwen en de verhouding tussen de lokale kerken en de universele kerk. De meeste van deze thema's zijn ook besproken in de gesprekken met de oosters-orthodoxe kerken (1975-1987). De verhoudingen met de laatste kerken bekoelden in de jaren '90, toen in diverse oud-katholieke kerken gepleit werd voor de wijding van vrouwen en nadat de politieke omwentelingen in het oosten de positie van de oosters-orthodoxe kerken sterk veranderde. Toch vereerde de Patriarch van Constantinopel de Oud-Katholieke Kerk van Nederland in 2014 met een bezoek. Sinds 2011 vinden gesprekken plaats met de *Mar Thoma Syrian Church* in India. Deze oriëntaals-orthodoxe kerk is sinds het Concilie van Chalcedon (451) een andere weg gegaan dan de orthodoxe, katholieke en protestantse kerken. Deze kerk staat in volledige gemeenschap met de Anglicaanse Gemeenschap. Informelere gesprekken worden sinds 2017 gevoerd met een andere oriëntaals-orthodoxe kerk: de Armeens-Apostolische Kerk. Daarin worden vooral gemeenschappelijke maatschappelijke uitdagingen verkend. Met de Oud-Katholieke Kerk van de Maria-vieten, die van 1909 tot 1924 tot de Unie van Utrecht behoorde, zijn van 2007 tot 2014 dialooggesprekken gevoerd. Waarschijnlijk gaat deze kerk op korte termijn weer deel uitmaken van de Unie.

Literatuur

Peter-Ben Smit, "Oecumenische theologie en relaties." In *De Oud-Katholieke Kerk van Nederland: een inleiding*, red. Peter-Ben Smit, 159-176. Zoetermeer: Boekencentrum, 2018.

Marieke Ridder

Op bezoek bij de Orthodoxe Parochie in Deventer

Iconen, kinderen en brood om te delen

Met makkelijke schoenen, zodat ik twee uur kan staan, en met enige terughoudendheid stap ik de kerk binnen. Ik weet dat de Oud-Katholieke Kerk en de Oosters-Orthodoxe Kerken theologisch gezien op elkaar lijken, maar vind de verbondenheid tussen de Russische kerk en Poetin een probleem. Daarnaast ben ik nooit het dedain vergeten van een orthodoxe priester, die ik hoorde over vrouwelijke voorgangers. En dan hadden we het nog niet eens over homoseksualiteit.

Iconostase Foto: Marina van der Waag

Vandaag gaat aartspriester Van der Voort voor in de kleine, mooie kerkruimte met een iconostase, waar ook ik kaarsen brand. Tijdens de viering worden de vele iconen en wij herhaaldelijk bewierookt. Ons buigen voelt vertrouwd en het bekruisen, hoewel rechtsom, ook. Tot ons beider plezier ontmoet ik direct een kennis uit mijn jeugd. Hanna is al jaren orthodox, en vandaag 'lezer'. In een hoog tempo, maar met eerbied, zingt zij gebeden en psalmen, die soms vanachter de iconostase beantwoord worden. In de Goddelijke Liturgie die volgt, wisselen fraaie, Russische koorzang, voorzang en schriftlezingrecitatie elkaar af. Dat men een landskerk wil zijn, blijkt hieruit dat men niet alleen bidt voor patri-

arch Bartholomeus (want deze parochie valt onder het oecumenisch patriarchaat van Constantinopel), maar ook voor onze koning en koningin. Uiteindelijk zijn wij er met zo'n vijfendertig mensen, onder wie wat kleine kinderen. Een jongetje mag met een autootje op de vloer spelen, nadat hij eerst drie kruisjes geslagen en de icoon gekust heeft. Mij verbaast het dat sommige volwassenen ook tijdens het eucharistisch gebed zacht spreken met elkaar. Zou dat een onbedoeld bijeffect kunnen zijn van het feit dat de iconostase de heiligste momenten aan het oog onttrekt?

Ik weet dat ik geen deel mag nemen aan de eucha-

'Hier, voor jou'

ristie, maar toch is dat moeilijk. Een baby, gedoopt in deze kerk, mag wél het lichaam en bloed van Christus ontvangen. Verwonderd zie ik dat iedereen vervolgens van een tweede tafel nog wat brood en wijn pakt. Mijn kennis geeft ook mij een stuk brood, het 'antidoron', van deze tweede tafel: 'Hier, voor jou'. Het raakt mij. Net zoals het moment na het gezongen Russische Onze Vader. De altaardienaar nodigt aansluitend enkele vrouwen uit om dit gebed in hun eigen landstaal uit te spreken. In een viering waarin de gelovigen vooral woordeloos participeren en waarin vrouwen geen voorganger mogen zijn, krijgen deze heel gewone vrouwen uit verre landen het woord. In een radio-interview met aartspriester Van der Voort dat ik beluister², zegt hij dat er homoseksuele parochianen zijn, die van hem toch alle sacramenten ontvangen. Dat is fijn te horen. Ook al blijf ik met vreugde lid van de westerse, Oud-Katholieke Kerk, het is goed dat er meer plaatsen zijn waar men in eerbied en met gevoel voor mystiek en traditie Gods aanwezigheid viert.

1. Antidoron: het brood dat niet geconsacreerd is, maar wel gezegend. Zie: wikipedia.

2. NPO Radio 1, Casa Luna, 12 januari 2013.

De Aartsbisschop van Utrecht op de Lambeth-conferentie van 1948

De Oud-Katholiek van 31 juli 1948 opent met een brief van pastoor Roeseling uit Den Haag, waarin hij aan de lezers thuis uitvoerig verslag doet van de eerste dagen van de anglicaanse Lambeth-conferentie in London. Hij had deze conferentie bijgewoond als begeleider van aartsbisschop Rinkel. Andreas Rinkel (1889-1979), bisschop sinds 1937, had na de oorlog vanuit Engeland de uitnodiging ontvangen om de oud-katholieke kerken als gast op de Lambeth-conferentie te vertegenwoordigen. Door iedereen in de Nederlandse kerk werd dat als een grote eer gezien – De Oud-Katholiek bericht vanaf de voorbereidingen over de naderende gebeurtenis en geeft veel ruimte aan het verslag.

De oud-katholieke kerken van de Unie van Utrecht hadden, zoals bekend, in 1931 in Bonn met de Anglicaanse Kerk van Engeland volledige kerkelijke gemeenschap gesloten. Met name de Nederlandse bisschoppen moesten toch wel enige concessies doen, want zij hadden enkele tientallen jaren eerder de geldigheid van de anglicaanse wijdingen nog ontkend. Maar gelet op de uitvoerigheid van de theologische gesprekken in tegenwoordige oecumenische dialogen en vergelijkbare documenten uit onze tijd was het "Bonn Agreement" vlot tot stand gekomen en is het ook nog van een indrukwekkende korthed. Aangezien de Engelse kerk binnen de Anglicaanse Gemeenschap destijds toonaangevend was, volgden ook veel andere anglicaanse kerken hun zuster en was voor de oud-katholieken de wereld een stuk groter geworden.

Ondanks de grote theologische betekenis ervan was met het "Bonn Agreement" eigenlijk niet zo veel gebeurd. De politieke ontwikkelingen, de grote reisafstanden, de relatief omslachtige correspondentie, het taalprobleem en dan ook vooral de Tweede Wereldoorlog met de stagnatie in de contacten die deze met zich meebracht, zorgden ervoor dat het lang duurde voordat deze eerste grote oecumenische relatie van onze kerk met een andere kerk ook werkelijk tot bloei kon komen. Die gelegenheid bood de Lambeth-conferentie, een gemiddeld eens in de tien jaar gehouden bij-

eenkomst van alle anglicaanse bisschoppen in de wereld, daartoe uitgenodigd door de aartsbisschop van Canterbury. De conferentie vindt plaats in het Londense paleis van de aartsbisschop en is een bijeenkomst waarop belangrijke kerkelijke vragen met elkaar gedeeld worden zonder dat er besluiten kunnen worden genomen die voor de hele anglicaanse gemeenschap bindend zijn. Dit is een overeenkomst met onze eigen Internationale Bisschoppenconferentie (IBC).

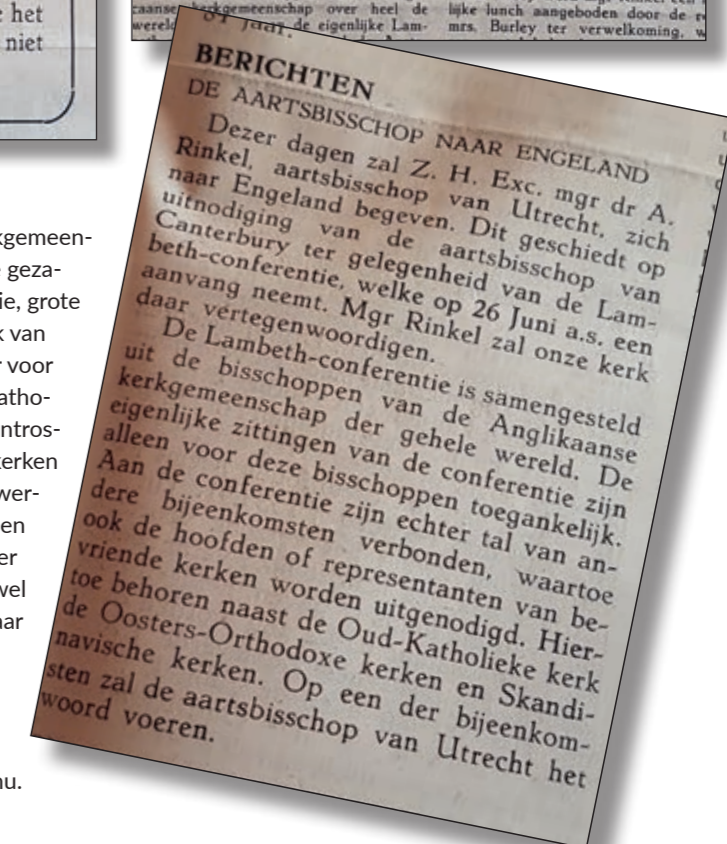
Diep onder de indruk
Op 28 juni 1948 arriveerde aartsbisschop Rinkel, samen met zijn vrouw en pastoor Roeseling, op Liverpool Street Station in London en werd door revd. J. Anderson Burley opgewacht. Het Nederlandse gezelschap logeerde in de pastorie van Burley. De reverend had een Vlaamse echtgenote en daardoor bleek het thuis raken in de vreemde omgeving wat gemakkelijker. Pastoor Roeseling vermeldt dit uitdrukkelijk – een buitenlandse reis was destijds toch een stuk spannender dan nu. Pastoor Roeseling geeft een verslag van alle dagen van de reis. Hij is diep onder de indruk van de pracht en praal in de anglicaanse "staats"liturgie, van de mooie kerkmuziek en de grote perfectie waarmee de soms honderden priesters en gezagdragers in processies de verschillende kerkdiensten bemensen. Hij geeft veel aandacht aan de grote gastvrijheid en hoffelijkheid van de Engelsen.

De eerste liefde heeft geleden

Op 3 juli hield Aartsbisschop Rinkel een uitvoerige lezing over onze kerk en haar geschiedenis voor meer dan driehonderd bisschoppen en werd daarna privé door de aartsbisschop van Canterbury ontvangen. Het bezoek aan de Lambeth-conferentie maakte op de Nederlanders een grote indruk. Pastoor Roeseling schrijft: "Het is ons herhaaldelijk opgevallen, dat de persoon van de Aartsbisschop én de kerk door hem vertegenwoordigd, in het volle teken der belangstelling stonden en wanneer ik mijn indrukken heel kort mag samenvatten, dan moet ik zeggen: wij beleven op kerkelijk terrein een tijd, waarin geschiedenis wordt gemaakt, een tijd die niet zonder meer aan de oude Kerk van Utrecht voorbijgaat, integendeel, zij wordt er ten vollen in betrokken op grond van haar gebondenheid aan der eeuwen traditie, die zij rustig voortdraagt en uitdraagt midden door de bewogenheid van deze tijd heen. Moge het zijn tot zegen van velen." Zeventig jaar later bestaan er nog steeds uitstekende relaties tussen oud-katholieke en anglicaanse kerken – maar de eerste liefde heeft ook geleden door de slijtage van het alledaagse leven. De parochies van beide kerkgemeenschappen bestaan in de regel naast elkaar en hebben weinig contact met elkaar. Het zijn de pastores en theologen die telkens weer proberen de relatie levend te houden; de ooit bloeiende parochiecontacten tussen Engeland en Europa zijn ingeslapen. Het

lijkt er regelmatig op dat de beide kerkgemeenschappen, ondanks het feit dat ze vele gezamenlijke thema's hebben – secularisatie, grote verschillen tussen arm en rijk, huwelijk van mensen van hetzelfde geslacht – ieder voor zich de discussie voeren. Zowel oud-katholieken als anglicanen neigen soms tot introspectie. Blijvend is wel dat er in beide kerken priesters uit de andere gemeenschap werken en dat het voor oud-katholieken een geruststellende gedachte kan zijn dat er in de meeste vakantiebestemmingen wel een anglicaanse kerk in de buurt is, waar je welkom bent bij de communie – en bij de koffie daarna. Aartsbisschop Rinkel zou dat erg mager hebben gevonden – wellicht is dat het grootste verschil tussen 1948 en nu.

Louis Runhaar, pastoor van de parochie Amersfoort

Met wie spreek ik?

Bisschop Dick Schoon over de band met de anglicanen

Dick Schoon, bisschop van Haarlem, is covoorzitter van een permanent anglicaans-oud-katholiek overlegorgaan, waarvan de naam bijna niet zonder haken en ogen uit te spreken valt, de AOCICC oftewel: *Anglican Old Catholic International Co-ordinating Council*. Schoon: 'In de parochie Amsterdam kijkt niemand er tegenwoordig meer van op als er weer eens een anglicaanse bisschop uit een ver land met ons meeviert. Vanuit oud-katholiek perspectief is het grote voordeel van de kerkelijke gemeenschap met de anglicanen dat deze ons verbindt met een wereldgemeenschap waarmee we, ondanks allerlei verschillen, toch vooral veel overeenkomsten hebben.'

Pelgrimage

De AOCICC coördineert en stimuleert de samenwerking tussen anglicanen en oud-katholieken. De internationale jongerenpelgrimage in 2017 naar het graf van Willibrord in Echternach met anglicaanse en oud-katholieke jongeren uit heel Europa is een rechtstreeks uitvloeisel daarvan. Zowel Schoon als zijn anglicaanse evenknie, de Ierse bisschop Michael Burrows, namen aan de bijeenkomst deel. Een ander zichtbaar resultaat kwam vorig jaar op de leestafels van menig oud-katholieke parochie te liggen: de brochure *Anglicans and Old Catholics together in Europe*. Dit fraai vormgegeven boekwerkje is de publieksversie van de kerkelijke verklaring *Belonging Together in Europe* en legt vooral de nadruk op wat anglicaanse en oud-katholieke gelovigen samen kunnen *doen*. Verder werd er kortgeleden onder oud-katholieke en

anglicaanse geestelijken een digitaal onderzoek gedaan naar de stand van zaken waar het gaat om samenwerking op plaatselijk niveau. 'Tachtig procent van de invullers was oud-katholiek, tegen twintig procent anglicanen.' En dat laat volgens Schoon ook meteen een andere kant zien van de huidige stand van zaken in de verhoudingen. 'Oud-katholieken lijken een groter belang te hechten aan de kerkelijke gemeenschap, anglicanen hebben er minder voordeel van.' Waar voor oud-katholieken kerkelijke gemeenschap betekent dat we theologisch gezien één kerk zijn en dus eigenlijk ook één kerkelijke structuur zouden moeten hebben waar leden van beide kerken wonen, is het voor anglicanen op het vasteland van Europa juist een kenmerk van hun identiteit om vast te houden aan hun 'Engels-zijn'. Ook het feit dat de oud-katholieke kerken van de Unie van Utrecht geen provincie van de wereldwijde *Anglican Communion* zijn, levert soms vreemde situaties op. Zo wordt Schoon bij de vijfjaarlijkse wereldvergadering van anglicaanse kerken, de *Anglican Consultative Council*, bij de oecumenische partners ingedeeld en niet bij de kerken in gemeenschap.

Alle zeilen bijzetten

Die wereldwijde Anglicaanse Gemeenschap is een veelstromenland. Voor oud-katholieken, ook voor Schoon, hangt kerkelijke herkenning vaak sterk af van de vraag: 'Met wie spreek ik?' Een bezoek aan de Algemene Synode van de Kerk van Ierland

voelde als thuis voor hem, zij het dat deze een stuk grootschaliger was dan bij ons met een paar honderd synodalen uit twaalf bisdommen. Maar er zijn ook provincies, bisdommen en parochies van heel andere signatuur. Met een kleine tachtig miljoen gelovigen wereldwijd is de Anglicaanse Gemeenschap een grote speler, die vaak alle zeilen moet bijzetten om de onderlinge verbondenheid tussen de verschillende kerkprovincies in stand te houden. Naast diverse culturen kent de kerkgemeenschap zeer uiteenlopende geloofsstromingen. Van evangelicaal tot hoog liturgisch, van uitgesproken laagkerkelijk tot hoogkerkelijk, van behoudend tot liberaal en alles wat daar tussenin zit. In het onderlinge contact moeten de kerken daardoor vaak pragmatisch te werk te gaan en soms een bepaalde mate van vaagheid in stand houden. De onderlinge verhoudingen zijn vaak zeer complex. Toch heeft dat volgens Schoon ook voordelen, want op deze manier blijven cultureel en theologisch uiteenlopende gelovigen van over de hele wereld met elkaar verbonden en in gesprek.

En zie, het was goed

Voor Schoon worden de moeilijkheden gerelativeerd in de kerkenbanken: 'Alles waar we over bakkeleien - en waar we terecht over bakkeleien - verdwijnt naar de achtergrond als ik bijvoorbeeld in Engeland in een dorpskerk naar een kerkdienst ga. Daar wordt gelezen uit de Schrift, wordt gebeden en wordt eucharistie gevierd. Dat geeft mij de basisovertuiging dat we ongeveer met hetzelfde bezig zijn. Dat past voor mij heel goed bij de bijbelse gedachte dat éerst alles goed is, en dat we daarna pas moeten kijken hoe we de problemen gaan aanpakken.'

Zijn ervaringen in de anglicaanse wereld brengen Schoon ook bij de zelfkritische vraag of oud-katholieken zelf theologisch niet veel te specifiek zijn - als een veeleisende minnaar - om op het niveau van de kerkelijke praktijk tot meer eenheid en gezamenlijkheid te komen. 'Is onze ecclesiologie met haar uitgesproken en principiële ideeën over kerkstructuur, paus en sacramenten - begrijpelijk

vanuit onze eigen eeuwenlange ontwikkeling - niet zó specifiek en vastomlijnd geworden dat het ons inperkt?' En hebben onze nadrukken nog een andere zin dan het bezweren van onze eigen onzekerheid?

Anglicaan op de zetel

Dromend over een gezamenlijke toekomst van de kerk in West-Europa ziet Schoon wel wat in een soort patriarchaat van het Westen, dat wisselend wordt voorgezeten door de aartsbisschop van Canterbury (Kerk van Engeland), die van Uppsala (Kerk van Zweden) en die van Utrecht (oud-katholieke Unie van Utrecht) met permanente kerken in steden en flexibeler missieposten of vierplekken in de buitengebieden. Misschien dat daarmee ook het probleem van de overlappende jurisdicties zou verdwijnen: de gelijktijdige aanwezigheid van twee elkaar erkennende bisdommen in één gebied. Volgens Schoon zal het territoriale hoe langer hoe meer aan belang gaan inboeten. 'Kerk-zijn zou niet moeten hangen op nationaliteit, organisatiestructuur of confessionele identiteit. Kerk-zijn hangt op het geloof', aldus Schoon. Vanuit de oud-katholieke ecclesiologie is de gedachte aan een anglicaan op de zetel van Utrecht of Haarlem dan ook helemaal niet vreemd en net zo denkbaar als een anglicaans diocees met een oud-katholieke bisschop.

Praktisch

Voor de situatie van vandaag is het feit van de officiële kerkelijke gemeenschap nog geen garantie voor kerkelijke eensgezindheid op plaatselijk niveau. In sommige parochies en bij het Lucht-havenpastoraat op Schiphol is er al een mooie samenwerking van de grond gekomen. Maar op andere plaatsen schrikt men terug van elkaars opvattingen over bijvoorbeeld seksualiteit en blijft de afstand groot. Voor parochies waar dit geldt, heeft Schoon het praktische advies: zoek samenwerking op terreinen waarvan je verwacht dat het resultaat kan hebben en gun elkaar anders gewoon de ruimte.

Na het eerste Vaticaanse Concilie (1870) werd door oud-katholieken, anglicanen en oosters-orthodoxen gepoogd een gezamenlijk blok te vormen, als alternatief voor het ultramontaanse kerkmodel van Rome. Het Bonn Agreement van 1931 tussen oud-katholieken en anglicanen is hiervan een resultaat. Met de oosters-orthodoxen kwam het niet tot kerkelijke gemeenschap. Wel werd er in 1987 tussen oud-katholieken en orthodoxen volledige theologische overeenstemming bereikt. Het Bonn Agreement stelt dat de oud-katholieke kerken en anglicaanse kerken elkaar, ondanks bestaande verschillen, beschouwen als katholieke kerk. Dit betekent onder meer dat de leden van beide kerkelijke gemeenschappen over en weer kunnen delen in het sacramentele leven.

De tekst van het Bonn Agreement:

- Elke kerkgemeenschap erkent de katholiciteit en onafhankelijkheid van de andere en handhaaft daarbij de eigen katholiciteit en zelfstandigheid.
- Elke kerkgemeenschap stemt er in toe de leden van de andere kerkgemeenschap te laten deelnemen aan de sacramenten.
- De intercommunie eist niet van elke kerkgemeenschap het aannemen van iedere leerstellige mening, sacramentele plechtigheid of liturgische praktijk van de andere kerkgemeenschap, maar zij houdt in dat elke kerkgemeenschap gelooft, dat de andere al het wezenlijke van het christelijk geloof bezit en vasthoudt.

Dat is de hele verklaring. Kort en krachtig. Schoon: 'Kon men in de jaren dertig van de vorige eeuw nog uitgaan het adagium: 'Jullie doen het daar, wij doen het hier en voor de rest vertrouwen we elkaar', tegenwoordig zijn dat 'daar' en 'hier' niet zo duidelijk meer. Dat komt door de toegenomen mobiliteit, globalisering en digitalisering. Vandaag zou zo'n minimale formulering als die van het Bonn Agreement te weinig zijn. Kijk bijvoorbeeld naar het document op basis waarvan vorig jaar de kerkelijke gemeenschap met de Kerk van Zweden werd vastgesteld. Dat is heel uitgebreid en gedetailleerd.'

Om verder te lezen:

- Anglicans and Old Catholics Together in Europe: www.anglicancommunion.org/media/307411/AO-CICC-Brochure-2017.pdf
- Belonging Together in Europe: www.anglicancommunion.org/media/102933/AO-CICC_Paper_Belonging_together_in_Europe_final.pdf

Frank Duivenvoorde

Culemborg creëert een spirituele tuin

Toen Frank Duivenvoorde eind juni bisschop Dindo Ranojo de Culemborgse kerk liet zien, bezochten zij ook de pastorietaan. De bisschop was direct verrukt. *“Wat een heerlijke plek is dit, wat gaat er een rust en een schoonheid vanuit! Dit is een plek om samen in het gras te zitten bij de fontein en om te praten over wat je ten diepste beweegt of enkel alleen maar stil te zijn. Dit is een schemerplek tussen licht en duister, ook al vanwege de bomen, die diep wortelen in de aarde en ver omhoog reiken in de hemel”*. Het was het resultaat van grote inzet van en voor de parochie en de stad.

December 2013 bezocht ik voor het eerst de Oud-Katholieke parochie van Culemborg. Als nieuw benoemde pastoor ga je dan doen wat er voor de hand ligt : de plek uitstraling geven. Het meest erge was de tuin. Deze was geheel verwilderd en stond vol met onkruid. Als eerste werden de kuilen uit de terrassen als gevolg van verzakkingen weggewerkt. Er stond zelfs een autowrak, het kerkbestuur heeft de eigenaar opgespoord en kon deze bewegen het wrak uit de tuin weg te halen. Mijn tweelingbroer maakte van pellets houten tafels die een mooie zandkleur kregen. Cadeau gedaan aan de parochie: 40 terrasstoelen in mooie felle kleuren. De grasmat werd opnieuw ingezaaid en de eerste bloembakken verschenen. De planten werden gekocht op de Culemborgse markt. Deze plantenverkoper, de Fa. Jungerius uit Tiel, heeft

ons enorm geholpen door naast de aangekochte planten voor de borders zoals hortensia's, pioenrozen, geraniums en begonia's heel veel planten gratis mee te geven. De parochianen van Culemborg waren zichtbaar enthousiast en hielpen volop mee. Er kon al in het eerste jaar na de kerkdienst heerlijk koffie buiten gedronken worden op het tuinterras achter de kerk. Het tweede jaar hebben we dankzij een royale gift van een van onze oudste parochianen, Mevr. Babs Timmerman, een nieuwe schuur kunnen realiseren mét een grote veranda erbij. Doel van de veranda was daar ooit een levende kerststal in te kunnen gaan huisvesten, vanwege de mooie centrale ligging in tuin. En dan hoort er natuurlijk ook water te zijn. Via een tuincentrum in de buurt van Baarn lukte het om tweede hands een prachtige twee schalenfontein aan te schaffen met Italiaanse

uitstraling. Vrienden van ons met veel kennis over waterpartijen hebben de fontein geplaatst en aangesloten. Het is inmiddels wel de kers op de taart. Ondertussen hielp de Oud-Katholieke Vrouwenbond met een gift om ons koffiedrinkzaaltje te renoveren. Onze vrijwilligers legden daar een nieuwe lichte laminaatvloer in en van de lelijke tafels maakte lector en houtbewerker Evert van der Veer prachtige lichte kleine bistrotafels. Een prachtig voorbeeld van recycling. Waar is echter een beeld te vinden van Sint Franciscus, de heilige van de schepping en de dieren? Aan deze beroemde en inspirerende heilige wilde we de prachtig gerenoveerde tuin opdragen. Het lukte me uiteindelijk via Marktplaats een beeld van Sint Frans aan te kopen. Het beeld is loodzwaar – want van tufsteen – en moest met vier mannen op zijn sokkel gehesen worden. Het beeld blijkt in de jaren dertig van de vorige eeuw te zijn gemaakt in Amsterdamse Hildo-Krop stijl. Van een Haarlemse Rooms-Katholieke parochie die sloot, kregen we een prachtig tuinbeeld van de Moeder Gods. Maria heeft nu haar eigen hoek in de tuin geheel omgeven door witte bloemen. Zo is de pastorietaan stiltejes aan ingevoegd in de traditie van katholiek-christelijke tuinen die er eigenlijk al altijd is geweest. Het glas en lood was er al van de kerkraden en de heiligen zijn daar goedkeurend bijgekomen. Want waarom zou alles gedictieerd moeten worden door “Happinez” en alleen nog Boedha in de tuinen van het Nederland van nu mogen?

Een plaats van ontmoeting

De renovatie van de tuin is na 4 jaren zo goed als voltooid. In de tuin wordt nu elke zondag na de kerkdienst koffiedronken. Voor mensen die niet op vakantie kunnen een waar feest want de tuin is zomers zo vol bloemenpracht dat de mensen zich – ook al door de prachtige fontein – een beetje in Italië wanen. Onze ouderen en zieken worden – ook om die reden – binnenkort door de Werkgroep Zieken – en Ouderenbezoek getraceerd op een feestelijke brunch in de tuin. Op zaterdagen kan het publiek nu genieten van de werken van

vier exposerende Culemborgse kunstenaars in de tuin onder het genot van een kopje koffie, thee en eigengemaakt gebak. De donaties die dit oplevert zijn voor ons orgel dat dringend gerenoveerd moet worden. Leuk neveneffect is dat Oud-Katholiek Culemborg nu ook kennismakend met de wereld van de vele Culemborgse kunstenaars die hier zijn en vice versa. Die willen namelijk graag in deze prachtige omgeving exposeren. Ook in dat opzicht werkt de tuin verbindend. Want kunstenaars zijn hele creatieve, gevoelige en vaak spirituele mensen. Tijdens het Barbarafestival in het Reformatoriejaar 2017 deed acteur Kees van der Zwaard zijn Lutheract in de tuin. En inderdaad : Kerstmis 2016 was onze tuin plek van een levende kerststal met 35 figuranten en levende dieren. Uiteraard ontbraken erwtensoep en warme cacao niet, terwijl het Culemborg Chapel Choir bekende christmas carols zong. In twee uur tijd konden we meer als 1000 gasten ontvangen worden waarmee gezegd is dat je ook in de winter dus geweldige dingen kunt doen met deze schitterende plek.

Verbinden

Er is niets nieuws onder de zon. In het verleden waren tuinen eerder het domein van de godheid, een plek om te mediteren, een schemerzone tussen 'binnen' en 'buiten'. Denk aan de beroemde tuin van Eden, boeddhistische zentuinen of aan de paradijselijke tuin uit de islamitische traditie. Zoals een boom hemel en aarde met elkaar verbindt door zijn takken in de lucht en zijn wortels in de aarde, zo is de tuin een bijna magische plek waar het hemelse en het aardse zich met elkaar vermengen. Zo ook bij onze tuin. Wie nu in de tuin komt na de kerkdienst komt in iets prachtigs terecht. De uitstraling van nu is geheel anders als die van 4 jaar terug. Alles oogt mooi en is verzorgd. En aan het stromende water in de fontein hoor je dat de plek leeft. Een plek waar vooral liefde en schoonheid kan worden ingedronken want een soefi- omschrijving van God is dat Hij de Eenheid is van liefde, schoonheid en harmonie. De tuin helpt ons een gastvrije herberg te zijn voor mensen. Ons terras

staat open voor ontmoeting en gesprek, maar ook voor 'silent reading' of voor het leren maken van 'iconen' al dan niet versierd met mandala-tekenen. De bloemen geven mensen warmte en een gevoel van welkom. Ze zijn stille getuigen van de goedheid en de liefde van de stille, onzichtbare Aanwezige en maken daarom mensen open en ontvankelijk voor God, de natuur en voor elkaar. Als pastoor van de Culemborgse parochie ben ik dankbaar en trots op alle vrijwilligers die zich hiervoor ingespanssen hebben. Dat hebben we in ieder geval toch maar samen mooi voor elkaar! Als het om 'kerk' gaat denken veel mensen namelijk aan 'wereldvreemdheid, regels, starheid, conservatisme en sterfhuizen. Wie bij ons komtervaart- zonder dat er een woord aan te pas komt - iets anders. De kerk is springlevend en straalt – mede door de tuin - openheid, gastvrijheid en schoonheid uit. Daarnaast is het een plek van rust en stilte. Een plek waar je mag zijn wie je bent en waar je thuis mag komen bij God.

Expositie Mienskip door het Lam: utopie of ideaal?

In het kader van *Leeuwarden, Culturele Hoofdstad van Europa* worden er twee exposities met workshops gehouden in de Lutherse Kerk in Leeuwarden met *mienskip* (gemeenschap) als thema. De exposities zijn een initiatief van de *Nederlandse Lutherse Vrouwenbond* en de *Stichting Oud-Katholieke Vrouwen in Beweging* en worden ondersteund door de lokale gemeente van beide kerken.

De expositie *'Mienskip door het Lam'* bestaat uit foto's en teksten van priester/kunstenaar Annemieke Duurkoop. Haar werk verbeeldt de gedachte werkelijkheid, de geloofde werkelijkheid en de fysieke werkelijkheid. Zij laat zien hoe deze werkelijkheden op elkaar ingrijpen of juist niet. Het Lam Gods als symbool van gemeenschap is een belangrijk thema van de expositie.

Tegelijkertijd met de expositie *Mienskip door het Lam* wordt in de Lutherse Kerk een oecumenische kruiswegstatie geëxposeerd. Deze kruiswegstatie is ontstaan naar aanleiding van de opvoering van de muzikale paasvertelling *The Passion* in Leeuwarden op Witte Donderdag 2017.

Voor meer informatie: lamgods@xs4all.nl

Stop met vechten tegen de tijd

Nu de vakantietijd bijna voorbij is, breekt voor velen van ons weer een periode aan waarin we tijd tekort zullen komen. Misschien is dit een goed moment om in de leer te gaan bij de Chinezen.

De filosofe Christine Cayol, die al vijftien jaar in China woont, schreef een boek waarin zij in talloze voorbeelden laat zien hoe flexibel Chinezen met de tijd omgaan, bijvoorbeeld door te vroeg op een afspraak te komen, door lege ruimtes in hun agenda te houden en door uit te gaan van een niet-bindende planning.

'Waar wij onze tijd vullen, legen zij die; waar wij vertragen, versnellen zij.' Geen tijdmanagement, maar tijdbeleving.

Een belangwekkend boek, zowel voor mensen die een ongezonde verhouding met de tijd hebben als voor mensen die geïnteresseerd zijn in China.

Waarom de Chinezen de tijd mee hebben | Hoe tijd je beste vriend kan worden | Christine Cayol | 9789025906535 | € 20,- | Uitgeverij Ten Have | Verschijnt op 28 augustus 2018

Gevoelig thema

Het rapport 'Called to Transformative Action', over oecumenisch diaconaat, werd niet aangevaard door het Centraal Comité van de Wereldraad van Kerken in zijn vergadering van 16 juni j.l. Het lag te gevoelig voor de orthodoxe afgevaardigden, omdat er te weinig vanuit de orthodoxe theologie in was verwerkt. Ingewijden gaan ervan uit dat de bezwaren van orthodoxe zijde te maken hadden met twee alinea's waarin het gevoelige thema van de seksualiteit aan de orde werd gesteld.

Volgens de samenstellers van het rapport daagt het thema van genderrechtvaardigheid de oecumenische beweging uit tot het scheppen van veilige plaatsen voor een betrokken en niet-oordelende dialoog over dit thema en voor meer begrip en steun. Veel geloofsgemeenschappen geven hier geen prioriteit aan; andere zijn nog steeds paternalistisch en discriminerend als het gaat om de rol en de rechten van vrouwen en de rechten van LGBTI-mensen (lesbian, gay, bisexual, transgender, intersekse). Het is dus des te dringender dat de oecumenische diakonia zich inzet voor de ontwikkeling van genderrechtvaardigheid.

Officiële berichten

De Aartsbisschop van Utrecht heeft:

- met ingang van 1 juni 2018 mevrouw M.J.A. van der Linden-Bullens aangesteld als kerkmeester van de Statie Zeeland, toegewijd aan de H. Augustinus, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 juli 2018 mevrouw E.A.M. Bekkering herbenoemd tot lector van het Aartsbisdom Utrecht, voor een periode van vier jaren. Per diezelfde datum is de heer D. Noordzij benoemd tot lector van het Aartsbisdom Utrecht, voor een periode van één jaar.

De Bisschop van Haarlem heeft:

- met ingang van 1 juni 2018 de heer M. de Heer eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H.H. Petrus en Paulus en de H.H. Johannes en Willibrordus te Amsterdam. Per diezelfde datum zijn de heer G.P. Arentsen en de heer J.J. Hasselaar aangesteld als kerkmeester van deze parochie, voor een periode van vier jaren.
- Met ingang van 1 juli 2018 mevrouw C.J.A.W.M. Buenen en mevrouw N.W. Zwart opnieuw aangesteld als kerkmeester van de parochie van de H. Agnes te Egmond aan Zee, voor een periode van vier jaren.
- met ingang van 1 juli 2018 de heer E.A.W.M. Vos opnieuw aangesteld als kerkmeester van de Statie van de H. Elia te Mijdrecht, voor een periode van vier jaren.
- Met ingang van 1 juli 2018 de heer J.P. van Riessen eervol ontslag verleend als kerkmeester van de parochie van de H.H. Adelbertus en Engelmundus te IJmuiden. Per diezelfde datum is mevrouw S. Gravemaker-Broek opnieuw aangesteld als kerkmeester van deze parochie, voor een periode van twee jaren.
- Met ingang van 1 juli 2018 mevrouw N.A. Boersma-Wijker en mevrouw A.A. Helder-Schol opnieuw aangesteld met dispensatie als kerkmeester van de parochie van de H. Nicolaas te Den Helder, voor een periode van één jaar.
- Met ingang van 1 juli 2018 de heer G. Wilts herbenoemd tot lector van het Bisdom Haarlem, voor een periode van vier jaren.

Het Collegiaal Bestuur heeft:

- met ingang van 1 juni 2018 mr. E.A. Maan herbenoemd tot lid van het College van Advies inzake Kerkelijke Rechtsaangelegenheden, voor de periode van één jaar, en prof. mr. J.J. Hallebeek tot plaatsvervangend lid, voor een periode van zes jaren. Met ingang van 1 juli 2018 is dr. M. Ploeger benoemd tot lid van dit College en zijn benoemd tot plaatsvervangend leden de zeereerwaarde heer R.G.J. Bosma, de heer J.A. Dekker, mw.mr. L.M. Janssen en de zeereerwaarde heer H. Münch, allen zijn benoemd voor een periode van zes jaren.

namens het Collegiaal Bestuur,
M. Konings-Roobol, secretaris.

Agenda

24 november Synode in "De Akker" in Hilversum

Colofon

De Oud-Katholiek is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt zes keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Marco Derks, Yvonne van Doesum, Robert Frede, Wilma Kramer, Adrie Paassen, Marieke Ridder.

redactie@okkn.nl of:
Lichtenbergerlaan 74
7431 AL Diepenveen

Vormgeving

Oblong grafisch ontwerp, Jet Frenken.
www.jetfrenken.nl

Productie

Nilsson Goes
ISSN 0 167 3963

Redactiesluiting:

10 september 2018

De volgende Oud-Katholiek verschijnt eind oktober

Abonnement

Bent u niet oud-katholiek en wilt u deze uitgave graag ontvangen? Voor 25 euro per jaar zenden wij u het blad graag toe. Een briefje met volledige adresgegevens kan naar: Registratie De Oud Katholiek, Koningin Wilhelminalaan 3, 3818 HN Amersfoort. Mailen kan ook: info@okkn.nl.

Blad niet ontvangen? Neem eveneens contact op met bovengenoemd adres.

Giften zijn welkom op NL06ABNA0214090129

t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort.

Verantwoording foto's (voor zover bekend):

• Omslag Mieke Hoekstra, lafreelancealot.frl • Illustratie-element verbindingen: Shutterstock.com • pag. 3 Shutterstock.com • pag. 5/6 Dio van Maren • pag. 8/9 OK Twente • pag. 11 Unsplash.com Nathaniel Shuman • pag. 12/13 kaarten Shutterstock.com • pag. 15 Marina van der Waag • pag. 16 redactie Oud-Katholiek Emile Verhey • pag. 17 archief Oud-Katholiek • pag. 18 Dio van Maren • pag. 20/21 Culemborg, Wim Hoogewoning pag. 20/21 • pag. 24 Ivon van Vierzen, ivonvanvierzen.nl

Beste lezer,

Dit jaar is het tien jaar geleden dat voor het eerst het vernieuwde blad *De Oud-Katholiek* op de deurmat van ieder oud-katholiek adres viel. De nummers kregen elk een thema dat aansluit bij de actualiteit van geloof en samenleving. We mogen inmiddels constateren dat een ruime kring lezers, binnen onze kerk, maar ook daarbuiten, daardoor inspiratie opdoet voor een verdere persoonlijke ontwikkeling.

Destijds werd het oude abonnementensysteem op voorstel van de synode losgelaten en gekozen voor een blad waarvan gehoopt werd dat het kon draaien op giften. De opzet was daarbij dat *De Oud-Katholiek* op den duur kostendekkend zou gaan werken. Uw bijdragen dekken ongeveer 50% van de totale kosten. Dit betekent dat het doel om kostendekkend te werken helaas niet gehaald wordt. Om het blad te kunnen blijven uitgeven hopen wij dat de vrijwillige bijdragen nog verder omhoog kunnen gaan. Wanneer iedere ontvanger van het blad een bedrag van € 15,- per jaar zou overmaken, zijn alle kosten gedekt.

Wij hopen dat u ook dit jaar uw waardering wilt laten blijken door een bijdrage over te maken!

Een aantal van u maakt jaarlijks al spontaan een bedrag over, dat vaak hoger is dan de genoemde € 15,-. Daarvoor zijn wij u zeer dankbaar.

U kunt uw gift overmaken op rekening NL06 ABNA 0214 1901 29 ten name van Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort o.v.v. *gift De Oud-Katholiek*.

Met hartelijke groet,
het Collegiaal Bestuur

Iedere kerk die kleiner is dan de hele kerk is te klein

Willem Barnard

